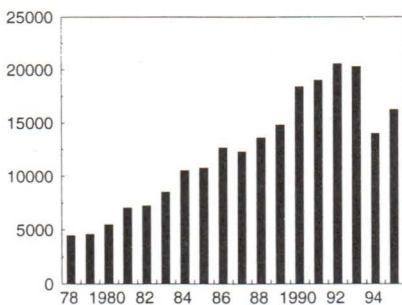

1995 een goed en een slecht jaar voor kolonievogels

Kolonievogels vormen een gemêleerd gezelschap van vogelsoorten met als gemeenschappelijk kenmerk dat ze in kolonies broeden die relatief eenvoudig zijn op te sporen en te tellen. Dat dit predikaat min of meer toevallig is, blijkt uit de eerste telresultaten van 1995. Ten opzichte van 1994 was 1995 voor de ene soort een slecht en voor de ander juist een goed jaar. We laten enkele eerste resultaten de revue passeren. Het zal duidelijk zijn dat het overzicht van verschillende soorten nog lang niet compleet is. Van andere is dat wel het geval, dankzij het snelle inleveren van telformulieren door 'onze' tellers en de dito afhandeling door de districtscoördinatoren.

• Aalscholver

In een speciaal nummer van Ardea is de handel en wandel van de Aalscholver tot en met 1993 uitgebreid uit de doeken gedaan. De populatie is in die periode gigantisch toegenomen, van zo'n 4000 paren omstreeks 1980 tot ruim 20.000 in 1993. Maar toen kwam de klad erin. In 1994 bleef het bij ongeveer 14.000 paren, een afname van maar liefst 30%! In 1995 trad met ruim 16.000 paren weer enig herstel op. Als het herstel doorzet op dezelfde wijze als tijdens de toename in de jaren tachtig, zitten we binnen vijf jaren weer op het hoge niveau van 1992-93. De afname deed zich overigens bijna uitsluitend voor in het IJsselmeergebied. Een interessante bijkomstigheid is dat het aantal kolonies ondanks (of dankzij?) de afname de laatste jaren is blijven toenemen: 27 in 1992-93, 30-31 in 1994-95.

Figuur 1. Aantal broedparen van Aalscholver in Nederland (SOVON & M.R. van Eerden).

• Lepelaar

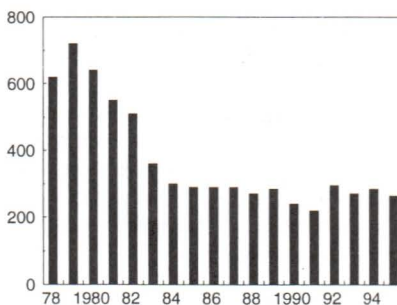
De Lepelaar doet het goed in Nederland, ondanks de 'vossen-problematiek' hier en daar. In 1995 werden in elf vestigingen 814 paren geteld. Dit is bijna 100 paren meer dan in 1994 en 200 meer dan in 1993. De Waddeneilanden zijn geliefd, van de grote eilanden ontbreekt alleen Ameland nog op de lijst. Nieuwe vestigingen in 1995 waren Balgzand en Markiezaat (Bergen op Zoom) elk met één paar.

Menige kolonie is met één paar begonnen, je weet maar nooit.

• Purperreiger

Bij de Purperreiger lijkt de telmachine in 1995 op te houden bij zo'n 265 paren. Dat is iets minder dan de 285 die Henk van der Kooij in het overzicht van 1994 geeft (Vogeljaar 43:250-251).

Van sommige kolonies beschikken we echter over onvolledige of voorlopige getallen. De kolonies in Zuid-Holland (vooral Nieuwkoop en Zouweboezem/Ameide) pakten in 1995 met tientallen paren hoger uit dan in 1994. In het Naardermeer viel het aantal terug van 35 naar 21 en in De Weerribben van 14-17 naar 3. In Friesland werd zowaar een nieuwe 'kolonie' gevonden met één nest: Koppelân benoorden Oldeboorn.

Figuur 2. Aantal broedparen van Purperreiger in Nederland (naar jaaroverzichten H. van der Kooij in Het Vogeljaar).

Van de volgende soorten is de informatie minder exact en wordt vaak volstaan met de indruk die we hebben op grond van ontvangen gegevens of mededelingen. Een melding kan sterk regionaal 'gekleurd' zijn.

• Blauwe Reiger

Geen winter van betekenis betekent goed nieuws voor de Blauwe Reiger. Net als in 1993-94 lijkt in 1995 sprake van stabilisatie op hoog niveau of

lichte toename. Maar hoe zal het in 1996 zijn, na de eerste koude winter sinds jaren?

• Kokmeeuw

De stand van deze meeuwensoort loopt de laatste jaren schrikbarend in aantal terug. In het binnenland is al lang geen sprake meer van een meeuwenplaag, maar desondanks worden er op verscheidene plaatsen nog steeds eieren geraapt. Ook op plaatsen waar dat niet gebeurt blijkt het broedsucces soms 0,0 te zijn (R. Bijlsma in Drentse Vogels 1995). De Nederlandse populatie liep eind jaren tachtig al terug van 275.000 naar 200.000 paren en het heeft er alle schijn van dat het aantal in 1995 niet ver boven de 100.000 zal uitkomen.

• Overige meeuwen

1995 geeft globaal hetzelfde beeld als de afgelopen jaren. Het aantal Zilvermeeuwen stabiliseert of loopt licht terug terwijl stedelijke gebieden in West-Nederland meer en meer bevolkt raken. De Kleine Mantel blijft gestaag toenemen en de Stormmeeuw (in de Hollandse duinen) afnemen.

• Sterns

Nog weinig binnen, maar duidelijk is dat Visdief en Noordse Stern het in 1995 niet goed deden in het Waddengebied (afname 15-20% t.o.v. 1994).

• Roek

De Roek zit al jaren in de lift (omhoog) en dat is ook in 1995 het geval. In West-Nederland worden steeds meer schuchtere vestigingen of pogingen daartoe gemeld. In het hoge deel van Nederland treden misschien wel onder invloed van verjaging (en hier en daar afschot) verplaatsingen op, waardoor in de ene kolonie het aantal terugloopt en in de andere juist toename wordt gemeld. De manier om erachter te komen of hier sprake is van toe- of afname is: elk jaar alle kolonies tellen.

Roek (Michel Klemann)

Kolonie-tellers opgelet

De nieuwe handleiding en kolonie-vogel-formulieren zijn verschenen.

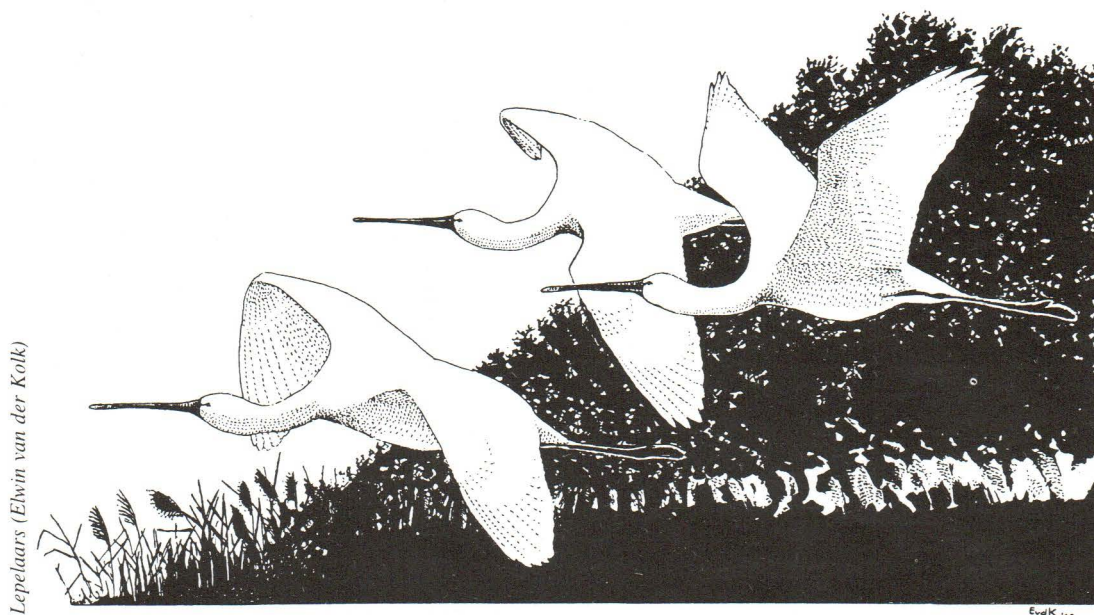
Elders in SOVON-Nieuws wordt de nieuwe opzet van het broedvogel-onderzoek toegelicht. Voor kolonie-vogel-tellers betekent de nieuwe opzet in grote lijnen: doorgaan waar men mee bezig was, want de grote veranderingen (opgave aantal paren per kolonie in plaats van per kwartblok) waren al in 1993-95 doorgevoerd.

Vanaf nu wordt het (zeker) een lust uw aantallen aan het papier toe te vertrouwen. Ingaande 1996 is er een formulier *K* waar u per soort jaarlijks de telresultaten van 15 kolonies op kwijt kunt. Daarnaast is er het formulier *AK* voor de aanmelding van een kolonie. Dit formulier hoeft alleen bij ontdekking van een nieuwe kolonie te worden ingevuld. Er hoort dan een kaart bij waarop de ligging van de kolonie precies is ingetekend. Met de

nieuwe in prachtig geel-oranje uitgevoerde handleiding moet het allemaal goed lukken. Handleiding en formulieren kunt u aanvragen bij uw districts-coördinator.

Ook niet-ingeleverde gegevens van 1995 (en 1994?) moet u spoor-slags inleveren bij de DC. Dan kunnen we nog garanderen dat ze meegenomen worden in de jaarverslagen.

Arend van Dijk

Lepelaars (Elwin van der Kolk)

Huiszwaluw en Oeverzwaluw in 1995

Vrijwel alle tellingen in 1995 verricht aan deze soorten werden vroegtijdig ontvangen, waardoor ze snel ingevoerd en verwerkt konden worden.

Oeverzwaluw

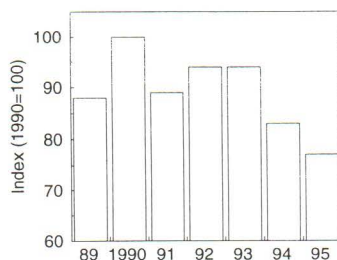
In 1995 werden 257 kolonies in 123 atlasblokken vastgesteld. Ten opzichte van 1994 kon vastgesteld worden dat in de meeste bestaande kolonies een toename is opgetreden van minimaal 10%, en dat verdwenen kolonies uit voorgaande jaren in 1995 weer opdoken met een hogere bezettingsgraad.

In 1995 werden 12.961 broedparen geteld (tegen 10.113 in 1994). Ervan uit gaande dat de telling nagenoeg volledig was en slechts zo'n 5% ongeteld is gebleven, komt de schatting voor het totale aantal broedparen op zeker 13.550 uit. Een zeer natte zomer in de Sahel resulteerde waarschijnlijk in minder wintersterfte en dus een toenemend aantal broedparen in Nederland.

Gemiddeld telden de 257 kolonies 50,4 broedparen (40 in 1994). Kolonies kleiner dan 25 broedparen namen af en kolonies tussen 100 en 200 broedparen verdubbelden. Voor het eerst sinds jaren werden er weer kolonies met meer dan 500 broedparen vastgesteld. 57% van

de kolonies zit in gronddepots, 10% in zuigputten en de rest in afgravingen (13%), oevers (15%) en overige (kunstwanden, duinafslag etc, 5%). Kolonies vindt men in zandwanden (77%), in kleiwanden (10%), in leemwanden (6%), zavelwanden (5%), veen (1,5%) en overige (0,5%).

In juni/juli zijn vrouwtjes iets zwaarder dan mannetjes en eerstejaars enkele grammen lichter. De eerstejaars vogels hebben in die periode ook kortere vleugels.

Figuur 3. Geïndexeerde aantalsontwikkeling van de Huiszwaluw in 1989-95 (1990 is op 100 gezet).

Huiszwaluw

Jaarlijks worden tussen de 19 en 27% van alle kwartblokken in Nederland onderzocht. Helaas neemt het aantal langjarig gevolgde monitoringgebieden af.

Vergeleken met 1994 vond er alleen in het noorden een lichte toename plaats (3,5%), in Noord-Brabant en Limburg bleef de broedpopulatie ongeveer gelijk en in de rest van het land daalde ze 7 tot 17%.

Het nettoresultaat is een achteruitgang in Nederland van 6% t.o.v. 1994 en maar liefst 23% t.o.v. 1990. Er werden 26.386 broedparen vastgesteld oftewel 20,3 bewoonde nesten per onderzocht kwartblok. Het berekende aantal broedparen voor heel Nederland bedroeg in 1995 112.000.

Het blijft van belang ook gegevens van kwartblokken zonder nesten in te sturen. Vooral in Zuid-Nederland lijken steeds meer kwartblokken "ontvolkt" te raken.

Herman Leys